

Lahen uutisia, Tarmo Virtanen

<http://lahenuutisia.vuodatus.net/lue/2015/11/katto-kassisen-nauruhysteriassa>

tiistai, 10. marraskuu 2015

Katto Kassisen nauruhysteriassa

Astrid Lindgrenin fantasioissa

Astrid Lindgrenin sadut ja tarinat ovat yli puoli vuosisataa nostaneet maailman lasten mielikuvitukset lentoon, jonka vaikuttavuus on unohtumatonta sadun ja toden rajamaan lumoavaa fantasiaa ja tunnerikasta maailmankäsitystä täynnä. Ronja Ryövärintytär ja Veljeni Leijonamieli vakavuudessaan ja mielenkiintoisissa filosofioissaan ovat ajattomia teemoiltaan ja ajatuksiltaan.

Lasten hauskuttajina Peppi Pitkätossu ja Vaahteramäen Eemeli ovat kirjoina, kuvakirjoina, filmeinä, lauluina ja teatterisovituksina olleet taattua perheiden pikkuhauskaa yhteistä kulttuurikokemusta. Sen sijaan Karlsson katuselt on monista Lindgrenin hahmoista jäänyt suomalaisille huomattavasti vieraammaksi luomukseksi kuin venäläisille tai virolaisille.

Anarkisti Karlsson katolta

Kun lukaisee lähes neljäsataasivuisen Karlsson-kokoomateoksen suomalaiskäännöksen asiaa ei enää ihmettele. Kahden eri kääntäjän luoma suomalaisversio on kielellisesti kehnolaatuinen: sanavarasto ja lauserakenne köyhää, sanakäänteiden ilmaisu jankkaavaa, tarinoiden tapahtumien kuvailut ja kokonaisuudet kovin ulkokultaisia. Jopa miljöö on vaihdettu Tukholmasta Helsingiksi kaupunginosineen ja näin ajattelumme konkretisoitu suomalaiseksi realismiksi - teoksen nimikin muutettu Katto Kassiseksi.

Kokonaisajatuksena suomennettu Karlsson-mielikuvitushahmo paljastuu suoranaiseksi anarkistiksi, joka pelkää kiusaa, ahdistaa ja henkisesti pahoinpitelee kaveriaan Pikkuveljeä sekä kaikkia tarinaniteiden henkilöitä. Tällainen itseriittoinen, kaiken osaava, propelillisellä moottorilla ilmoissa lentelevä, muita halveksiva ja pelkää ilkeyksiä juoniva sekä tekevä hahmo ei sympatioita herätä edes teennäisillä pikkuvanhaviisauksillaan saati kyllästyttävän mukahauskoilla tempuillaan. Aivan kuin teos ei olisikaan Astrid Lindgrenin mielikuvituksen sielujamme syleilevästä maailmasta syntynyt tai siellä kypsynyt! Suomalaiselle jääkin arvoitukseksi - Venäjää ja Eestiä kehnosti tuntevana - onko juuri käännöskieleen liittyvä fantasia löytänyt venäläisinä ja virolaisina muotoina jotakin muuta kuin mitä me Suomessa saamme kasvattajina ihmetellä kyllästyneinä Kassis-tarinoiden pinnallisuuteen. Varmaa on ainakin, että Katto Kassinen on Lindgrenin mielikuvitushahmoista kevyin, teennäisin ja näennäishauskin: hienosäätöisyys, sydämellisyys, tunne, sympatia ja mielikuvituksen siivittäjä empatia tarinasta puuttuvat lähes tyystin.

Naurua salin täydeltä

Jos Eestin lasten naurulla mitataan Estonia Teaterin Karlsson katuselt -lastenmusikaalin vaikuttavuus, niin kulttuurikokemus on täydellinen: on harvinaista saada hämmästellä viimeinen tunti esityksen hulluttelevassa ja pelleilevässä showssa koko salin kihertäessä ja kiemurrellessa vatsojaan pidellen naurupyrskähdystensä hysteriassa.

Kun esitys väliaikoinen kestää kolmisen tuntia, osa naurukaaoksesta selittyy pääosin alakoululaisista ja alle kouluikäisistä perheineen koostuneesta ensi-iltayleisöstä - näin pitkä esitys väsyttää liiallisella pituudellaan vanhemmankin herpaannuttaen meidät tahtomattamme lähes transsiseen naurutilaan.

Karlsson katuselt -esityksen ansiot ovat rohkeus tehdä nuorelle yleisölle oma oopperallinen teos, ensiminen muutama taiten karrikoitu hauska roolityö, pari säveltaiteellista hienosti tunnelmoivaa teemaa, puvustus ja lavastuksen öinen kattomiljöö sekä tietenkin suuren orkesterin työskentely kuoroineen tyylikkyudessaan ja monipuolisessa äänimaailmassaan.

Säveltäjä Tauno Aintsin laulelma Täällä katolla olen lähellä taivasta jää soimaan kauniina tajuntaamme siellä täällä esityksessä vaikuttavasti kertautuen ja Pikkuveljen teemalaulussakin on jo sävelellistä musikaalista hohtoa. Herkullisimpana pidin Julius-enoa ja Kotiapulaista luonnehtivia sävelteemoja, äidin kiirettä kuvaavaa ylärekisteriin nousevaa hauskan aariallista laulunpätkää sekä paria jatshtavaa orkestraalista irrottelua jo aitoon lännen musikaalin suuntaan.

Roolitöistä Kassisen hahmo on luotu yllättävän uskottavaksi, eläväksi ja kirjasta poiketen myönteiseksi fantasiahahmoksi, Pikkuveli luontevaksi tarinaa johdattellevaksi hahmotelmaksi ja Kotiapulainen habitukseltaan draaman jännittävyyttä ylläpitäväksi, taitavasti näytellyksi peljätykseksi.

Esitys kompastuu kuitenkin dramaturgiaansa, joka on pedantin uskollisesti nyppinyt miltei kaikki Kassis-kirjojen tekstijuonteet ja kasannut pienetkin yksityiskohdat mitään ylipyymättä suureksi luettelomaiseksi näyttämölliseksi, moneen kertaan samat temput toistavaksi temppuensyklopediaksi. Toistuvat ampumiset, komeroidean loputtoman runsas käyttö, uudelleen kertautuva Juliuksen ja Kotiapulaisen tanssinumero ulkopuolisine musiikkisäestyksineen hajoittivat suotta teoksen puhetekniikaltaankin söhellykseksi, latistivat sekä komiikan tasokkuutta että tarinan tiiviynä ja teoksen musiikin eheyden. Niin hellyttävä kuin sympaattinen koira sekä tarinan että karvaisen esittäjänsä tulkitsemana hahmona onkin - se on sivistyneen maailman lievää eläinten kaltoinkohtelua tänä päivänä kuitenkin. Teos jäi kaipaamaan aitoa, juonellista selkeää tarinanydintä, jota vain muutamat hienosisältöiset tekstit runoluonteisiksi tyylyteltyinä ja lauluiksi sävellettyinä edustivat.

Tunnin tai edes puoli tuntia lyhyempänä esitys täyttäisi tehtävänsä ensikosketuksena musiikkiteatterin kiehtovaan maailmaan ja vähemmän halvoin hauskuttamiskonstein lapsiyleisöä kunnioittavana teatterikokemuksena. Mutta nauramisen iloa saimme vatsan täydeltä - ja sehän tunnetusti pidentää ikää.

ESTONIA TEATER

Astrid Lindgren KARLSSON KATUSELT

Säveltäjä Tauno Aints Libretto Wimberg

Musiikin johto Kaspar Mänd, Lauri Sirp Ohjaus Ain Mäeots (Teater Vanemuine)

Dramatisointi Ain Mäeots, Siret Paju Lavastus Iir Hermeliin

Koreografia Andre Laine, Hedi Pundonen Valaistus Priidu Adlas

Päätehtävissä:

Karlsson/Kassinen- Sepo Seeman

Väikevend/Pikkuveli- Mikk Jürjens

Majasokk/Kotiapulainen- Kaire Vilgats-Lõhmus

Julius/Eno Julius- Jassi Zahharov

Fille- Mart Madiste

Rulle- Aare Saal

Isa/Isä- Mart Laur

Ema/Äiti- Helen Lokuta

Bettan- Kadri Kipper

Bosse- Andres Köster

Pelle- Henri Liiv

Maailman ensi-ilta 6.11.2015

<http://www.opera.ee/>

<http://www.opera.ee/en/>